

**REPERE METODOLOGICE
PRIVIND ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINA
ISTORIA ROMÂNILOR ȘI UNIVERSALĂ ÎN ANUL DE STUDII 2017 – 2018**

I. Preliminarii

Disciplinele școlare din învățământul secundar general, în funcție de logica didactică și specificul curricular, au menirea de a contribui la pregătirea și modelarea profilului elevului, raportat la cerințele actuale și de perspectivă ale societății. Astfel, conform finalităților educaționale (art. 11 pct. 2 al Codului educației), școala are misiunea de a pregăti o gândire critică la beneficiarii săi, iar disciplina *Istoria românilor și universală* este unul dintre mijloacele de realizare.

Prin componentele sale civice și sociale, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* își menține privilegiul printre științele socioumanistice care contribuie direct la formarea unei culturi generale, a unui sistem de valori caracteristic societăți civilizate, având la bază educația patriotică, morală și decențe ale comportamentului cotidian, care, luate drept dovadă și (sau) garanție a judecării acțiunilor oamenilor, determină interpretările, interacțiunile și comportamentele sociale.

Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la Istoria românilor și universală în anul de studii 2017-2018 (RMI) reprezintă o componentă a documentelor școlare, ce include aspecte metodologice de aplicare a curriculumului în structurile de învățare, în vederea formării competențelor asumate, fiind structurată din perspectiva relaționării cu evaluarea, conform următoarelor dimensiuni:

- ✓ curriculumul scris/stabilit;
- ✓ curriculumul predat/operaționalizat;
- ✓ curriculumul învățat/realizat/atins;
- ✓ curriculumul evaluat.

Profesorul de istorie este responsabil de respectarea și aplicarea (RMI) în vederea asigurării interconexiunii dintre competențele și conținuturile la disciplină, dintre istoria științifică și istoria didactică.

II. Curriculumul scris/stabilit

În anul de studii 2017-2018, formatul actelor normative școlare de tip reglator, specifice disciplinei școlare *Istoria românilor și universală*, include:

- ✓ *Curriculumul modernizat la istorie pentru învățământul primar, gimnazial și liceal* (aprobat prin ordinul ME nr. 331 din 12.05.2010);
- ✓ *Planul-cadru pentru anul de studii 2016-2017*, aprobat prin ordinul ME nr.242 din 25 martie 2016;
- ✓ Ordinul Ministrului Educației nr.124 din 07.03.2012 *Cu privire la organizarea educației istorice în învățământul preuniversitar*;
- ✓ *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat la istorie pentru treapta liceală*, aprobat prin ordinul ministrului educației nr.810 din 9.11.2010;
- ✓ *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat la istorie pentru treapta primară și gimnazială*, aprobat prin ordinul ministrului educației nr.597 din 30.06.2011;
- ✓ *Standardele de eficiență a învățării Istoriei românilor și universale*, aprobate prin ordinul ministrului educației nr.1001 din 23.12.2011;
- ✓ *Referențialul de evaluare și Instrumentele de evaluare aferente standardelor de eficiență a învățării la disciplina școlară Istoria românilor și universală*, recomandat pentru aprobare prin decizia Consiliului Național pentru Curriculum (proces-verbal nr. 2 din 4 aprilie 2014);
- ✓ *Planul-cadru pentru anul de studii 2017-2018*, aprobat prin ordinul ME nr.180 din 29 martie 2017;
- ✓ *Cadrul de referință al Curriculumului Național*, aprobat prin ordinul ME nr.432 din 29 mai 2017.

În atenția profesorilor de istorie, în eșalonarea conținuturilor curriculare pentru treapta de liceu (profilurile real, umanist, arte și sport), se vor opera următoarele modificări (clasa a XI-a):

- ✓ excluderea unității de conținut „**Marile descoperiri geografice și rezultatele lor**”;
- ✓ introducerea unității de conținut **Revoluția engleză**.

Disciplinele opționale recomandate de Ministerul Educației, conform *Planului-cadru de învățământ primar, gimnazial și liceal pentru anul de studii 2017-2018*, au drept scop aprofundarea, extinderea, integrarea și inovarea cunoștințelor elevilor, în vederea dezvoltării finalităților educaționale prin prisma competențelor specifice disciplinelor școlare din aria *Educație socioumanistică*.

III. Curriculumul predat/operationalizat.

Conform prevederilor Planului-cadru, disciplina școlară *Istoria românilor și universală* are statut de disciplină obligatorie din trunchiul disciplinelor școlare pentru învățământul primar, gimnazial și liceal din aria curriculară *Educație socioumanistică*.

În vederea implementării prevederilor Curriculumului scris, cadrele didactice și manageriale vor organiza procesul educațional în formatul unei singure discipline școlare. În cataloagele școlare se va indica o singură disciplină de studiu, elevii fiind apreciați cu o singură notă.

Raportul de structurare a conținuturilor științifico-educaționale din curriculumul la disciplină va fi abordat prin optica istoriei locale → regionale/naționale → spre istoria universală (conform principiilor de predare specifice ciclului de școlaritate), conform următoarei eșalonări:

Clasa	Spațiul local	Spațiul național	Spațiul universal
IV	5 %	70 %	25 %
V	5 %	45 %	50 %
VI- XII	5 %	55 %	40 %

Principiul de selectare, structurare și predare a conținuturilor curriculare va porni de la domeniile de conținut ale disciplinei (*Timp și spațiu în istorie; Limbaj istoric; Izvoare istorice; Personalități istorice; Cauză și efect în istorie; Atitudine și comportament*), stabilite conform *Standardelor de eficiență a învățării*, după cum urmează:

- ✓ în ciclul primar (clasa a IV-a) – curs de introducere în studiu istoriei, axat pe legende și texte cu caracter istoric;
- ✓ în ciclul gimnazial, în baza principiului cronologic;
- ✓ în ciclul liceal, în baza principiului problematic de abordare a evoluției istorice, pornind de la aspectul economic, politic, social și cultural al popoarelor lumii.

Elementul local va fi abordat atât pe parcursul unei lecții, ca punct de pornire în formarea reprezentărilor și noțiunilor istorice, cât și prin integrarea pe parcursul unității de învățare/sau la etapa de evaluare. La predarea conținuturilor curriculare din epoca antică și evul mediu timpuriu (clasele a V-a – a VI-a, a X-a), arealul istoriei locale poate fi extins la nivel de regiune, localitate; conținuturile din evul mediu dezvoltat și târziu, epoca modernă și contemporană (clasele a VII-a – a IX-a, a XI-a – a XII-a)

arealul istoriei locale poate fi localizat la nivel de localitate/raion. La întocmirea proiectării de lungă durată vor fi repartizate 4-5 ore anual pentru istoria locală.

Cunoștințe istorice joacă un rol important în sistemul de formare a concepției despre lume și includ în sine experiența socială a omenirii care sunt necesare pentru conceperea corectă a evenimentelor complexe și contradictorie. În structurarea demersului educațional la disciplină, cadru didactic este responsabil de formarea la elevi a cunoștințelor istorice care să conducă spre crearea:

- i. imaginii privind realitatea istorică;
- ii. imaginii științifice a dezvoltării societății umane;
- iii. temeiului orientativ în procesul de asimilare a cunoștințelor și de cunoaștere a societății contemporane;

Vorbind despre cerințele față de expunerea materialului istoric la ore profesorul va respecta nivelurile cognitive conform Taxonomiei Bloom în algoritmul de studiere a evenimentelor istorice.

Nivelurile cognitive conform Taxonomiei Bloom	Cuvinte cheie și expresii pentru elaborarea sarcinilor didactice
Cunoaștere	Raportează, enumeră, expune, formulează, descrie, stabilește, numește.
Înțelegere	Expune cu cuvintele proprii, ce simți în raport cu..., sumează, demonstrează interdependența, explică sensul.
Aplicare	Demonstrează, explică scopul utilizării, pornind de la...aplică...
Analiză	Divizați pe compartimente; explică cauza, compară, aranjează în ordinea... ; clasifică; explică consecutivitatea, explică de ce și pentru ce...
Sinteză	Elaborarea unui nou tip de produs (text argumentativ, afirmație, eseu), ce s-ar întâmpla dacă..., elaborează un altă variantă de derulare a contextului, este o altă cauză.
Evaluare	Stabilește legitățile contextului istoric care au acționat în contextul istoric..., selectează și setează evaluează perspectivele, expune-te critic privind..., selectează ce consideri că se încadrează în contextul solicitat, ce gândești despre..

Integrarea surselor istorice în activitățile didactice are un rol semnificativ în formarea/dezvoltarea competențelor specifice ale disciplinei.

Diversitatea surselor istorice și a tehnicilor de analiza a lor necesită, din parte profesorului, respectarea unui algoritm operațional al activității de învățare și cercetare, ce include:

- i. selectarea surselor istorice;
- ii. analiza surselor istorice;
- iii. respectarea consecutivității etapelor de analiză a surselor istorice.

Conținutul descriptiv al algoritmului de lucru, cu sursele istorice, poate fi găsit în *Ghidul de implementare a curriculumului la istorie*, precum și în *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la Istoria românilor și universală în anul de studii 2016-2017*, la adresa electronică http://edu.gov.md/sites/default/files/istoria_rom_si_univ_repere_metodologice_2016-2017_rom.pdf.

În raport cu abordările tradiționale de studiere a istoriei în școală, o evoluție constantă indică utilizarea metodelor moderne, care au la bază valorificarea și utilizarea de către profesori a tehnologiei informației și comunicației (TIC). În acest sens, profesorul de istorie urmează să conștientizeze multiplele roluri ce-i revin în procesul de predare-învățare-evaluare: transmițător de cunoștințe, ghid, sfătuitor, colaborator sau chiar receptor de informații din partea elevilor. Astfel, cadrul didactic va realiza activități didactice care să stimuleze o învățare conștientă și activă, utilizând noile mijloace ale tehnologiei informației. În acest context, rețeaua Internet poate fi exploatată ca resursă educațională.

Pentru dezvoltarea abilităților de cercetare și de gândire critică în procesul educațional la disciplină, se recomandă utilizarea unor site-uri, numărul lor fiind mult mai mare, deoarece Internetul este în continuă dezvoltare și schimbare:

Utilizarea surselor vizuale (placate, afișe, caricaturi etc.):

- i. <https://www.google.com/search?q=caricatura+liga+natiunilor&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwj9pgezeLUAhXLsxQKHe2zAFYQsAQIQw&biw=1680&bih=944&dpr=1>
- ii. http://obeliskhistory.blogspot.md/2017/06/blog-post_23.html?m=1
- iii. <http://www.worldwar1.com/posters.htm>

Utilizarea tabelelor cronologice comentate:

<https://www.hyperhistory.com/>

Utilizarea hărților istorice:

<https://www.albumdefamilie.ro/albume/harti-istorice-1054/>

Utilizarea tabelelor cu date și cronologii:

- i. <http://www.hiperhistory.com/>
- ii. <http://www.galegroup.com/freresrc/womenhist/index.htm/>

Utilizarea filmului documentar și cu caracter istoric:

- i. <http://www.filmedocumentare.com/istorie/>
- ii. <http://documentare.rightbe.com/category/documentare-istorice>

Pentru studierea personalităților în istorie:

<https://www.historia.ro/>

Pentru studierea Holocaustului (în unitățile de învățare de referință):

„Al Doilea Război Mondial. Crime împotriva umanității”,

„România, Basarabia și Transnistria în anii 1941-1944. Specificul Holocaustului în spațiul românesc”

(clasa a IX-a),

„Consecințele regimurilor politice asupra evoluției societății contemporane”, „Situția grupurilor etnice în România în anii 1918-1940” (clasa a XII-a)

- i. <http://www.pogromuldelaiasi.ro/wp-content/uploads/2012/08/Raportul-Comisiei-Internationale-pentru-Studierea-Holocaustului-in-Romania.pdf>
- ii. <http://diez.md/2017/04/17/foto-imagini-de-epoca-chisinaul-de-altadata-zece-fotografii-superbe/>
- iii. <https://www.scribd.com/doc/86126971/Holocaustul-un-avertisment-al-istoriei-prof-Mihai-Chioveanu>
- iv. <http://www.survivors-romania.org/index.php?language=romanian>
- v. <http://www.yadvashem.org/search?val=basarabia&lang=en>
- vi. <http://www.yadvashem.org/search?val=moldova&lang=en>
- vii. <https://www.ushmm.org/search/results/?q=moldova>

viii. **Aspecte didactice și de management curricular la disciplină**

În atenția comunității educaționale a profesorilor de istorie: în anul de studii 2017-2018, se propune

Tema de cercetare la clasă:

„Monitorizarea progresului școlar la Istoria românilor și universală din perspectiva finalităților educaționale”;

Domenii de extindere a experiențelor didactice și metodologice pentru Comisiile metodice raionale/municipale și instituționale ale ariei curriculare *Educație socioumanistică*:

- ✓ *Utilizarea TIC în formarea și evaluarea competențelor specifice la istorie;*
- ✓ *Strategii de formare și evaluare a competențelor la istorie;*

- ✓ *Reflectarea și valorificarea temei de cercetare a cadrelor didactice în activitatea educațională.*

Responsabilii de procesul educațional la istorie din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului vor respecta/asigura contextul tematic nominalizat în activitatea metodică, de monitorizare și evaluare, desfășurată în instituțiile de învățământ din subordine.

Agenda activităților educaționale promovate de profesorul de istorie în cadrul decadelor tematice va include:

- ✓ desfășurarea activităților extrașcolare consacrate comemorării „Victimelor Holocaustului”, „Evenimentelor de pe Nistru”, „Zilelor Cernobîl”, „Zilelor Europei”, diverselor evenimente istorice cu conotație locală/națională/internațională etc.;
- ✓ participarea, încadrarea elevilor/instituției în:
  - a) proiecte devenite tradiționale în învățământul secundar general, cum ar fi „Săptămâna Educației Financiare”, „Săptămâna Drepturilor omului”, „Turnamentul pentru drepturile omului/copilului”, care dispun de coordonare științifică și aplicativă;
  - b) proiecte cu tematică referitoare la studierea istoriei locale, valorificarea patrimoniului cultural, istoric și al naturii din localitate/municipiu/raion într-un mod conex.

3.2. Sugestii privind proiectarea didactică a procesului educațional

Designul instrucțional al disciplinei școlare *Istoria românilor și universală*, cunoscut ca proiectare didactică, include actul de anticipare și prefigurare a demersului didactic, prin operaționalizarea și aplicarea în practică a prevederilor *Curriculumului la istorie* în vigoare, racordat la *Planul-cadru pentru învățământul gimnazial, liceal și Standardele de eficiență a învățării Istoriei românilor și universală* pentru ciclul gimnazial și liceal.

În scopul asigurării unei imagini sistemice asupra Curriculumului, corespunzătoare unui an de studii, este recomandată elaborarea proiectării didactice în baza unităților de învățare, înțelese și concepute ca structuri didactice deschise și flexibile, ce finalizează cu evaluări sumative.

Fiecare unitate de învățare inclusă în macroproiectare va fi însoțită de proiectul acesteia, care include lecții din respectiva unitate de învățare, cu indicarea pașilor pentru formarea competențelor specifice, prin valorificarea anumitor activități de învățare. La elaborarea proiectării în baza unităților de învățare, se recomandă structurarea în corespundere cu cadrul de dezvoltare a gândirii critice: Evocare-Realizarea sensului-Reflecție-Extindere sau cadrul simplificat al ERRE: Familiarizare-Structurare-Aplicare.

Important este ca, prin parcurgerea acestor etape, în cadrul unei unități de învățare, să se obțină formarea unor secvențe de competențe specifice disciplinei. Proiectul didactic realizat în baza unităților de învățare presupune ca fiecărei lecții din cadrul unității de învățare să-i corespundă una din etapele menționate sau se acceptă trecerea prin toate cele patru etape la fiecare lecție.

Modelul de proiectare didactică poate fi selectat de către cadrul didactic din literatura de specialitate.

Prezentăm în continuare un model de proiectare a unității de învățare, recomandat:

Sub-competența	Detalii de conținuturi	Activități de învățare	Resurse didactice			Evaluare	Săptămâna
			Materiale	Procedura	De timp		

În vederea realizării prevederilor *curriculumului scris* și organizării procesului educațional conform finalităților educaționale la disciplină, profesorul urmează să respecte următoarele dimensiuni ale activității de proiectare:

- ✓ *respectarea* logicii în stabilirea raportului dintre istoria academică și istoria ca disciplină școlară;
- ✓ *structurarea* conținuturilor curriculare în funcție de competențele specifice fiecărui an de studii și ciclului de învățământ;
- ✓ *abordarea* conținuturilor curriculare prin prisma inter-, multi- și transdisciplinarității de analiză și interpretare a faptelor și evenimentelor istorice;
- ✓ *respectarea*:
  - raportului de predare a spațiului universal, românesc și local în funcție de clasă;
  - principiului de abordare a sugestiilor de conținuturi curriculare stabilite pentru fiecare ciclu de învățământ;
  - numărului de ore semestriale și anuale, conform curriculumului scris;
  - numărului de evaluări sumative la clasă conform stipulărilor curriculumului evaluat;
- ✓ *determinarea* conținuturilor curriculare care permit abordarea/ integrarea elementelor de istorie locală în studierea contextelor istorice;
- ✓ *corelarea* competențelor-cheie/transdisciplinare – competențelor specifice și sub-competențelor cu conținuturile vizate;
- ✓ *derivarea* corectă a obiectivelor operaționale din competențele specifice și sub-competențele disciplinei, înscrise în Curriculum;

- ✓ *stabilirea* activităților didactice în vederea realizării *Standardelor de eficiență a învățării la disciplină, specifice ciclului de învățământ;*
determinarea modalităților de integrare a surselor istorice în activitățile educaționale, în vederea abordării multidimensionale și critice a evenimentelor și fenomenelor istorice, raportate la prevederile curriculare;
- ✓ *selectarea* auxiliarelor didactice în raport cu potențialul și particularitățile de vârstă ale elevilor și sub-competențele vizate;
- ✓ *dezvoltarea* și consolidarea practicilor didactice prin intermediul educației istorice, în scopul formării la elevi a unui comportament civic activ, deschis societății democratice și pluraliste;
- ✓ *complementarea* educației formale și non-formale prin intermediul competențelor specifice istoriei, în vederea pregătirii elevilor pentru o participare activă la construirea unei societăți democratice, cultivarea sentimentului de demnitate națională, manifestată în identitate civică și personală, conștientizarea apartenenței la comunitatea națională și la umanitate.

Un rol important în proiectarea didactică îl deține **cunoașterea și selectarea adecvată a strategiilor de formare a competențelor** la disciplină. În continuare este propusă o clasificare a Strategiilor de formare a competențelor ce include conținutul/ formularea lor și totodată o notă de exhaustivitate metodei predominante (așa cum ar părea la prima vedere), precum și caracterul principal al demersului de ansamblu la istorie. Totodată, acestea au o anumită semnificație, în condițiile în care luăm în considerare elementul timp.

Strategii centrate pe activitatea profesorului și pe acțiunea de predare:	Strategii discursive și explicative. Strategii discursive și conversative. Strategii discursive și demonstrative. Strategii algoritmice (prescriptive).
Strategii centrate pe activitatea de învățare și interacțiunea profesor-elev:	Strategii bazate pe cercetare și explorare (cercetări investigative). Strategii bazate pe exploatarea manualului. Strategii bazate pe exploatarea diferitor suporturi de instruire. Strategii problematizante. Strategii bazate pe utilizarea modelelor. Strategii bazate pe activitatea practică.
Strategii centrate pe construirea de proiecte:	Strategii bazate pe tehnologia informației și comunicării (TIC). Strategii mixte. Strategii integratoare: strategia holistică. Strategii de evaluare.

IV. Curriculumul evaluat

Evaluarea, în calitate de componentă a curriculumului la istorie, presupune evaluarea achiziționării cunoștințelor, abilităților și atitudinilor, obținute pe parcursul studiilor la disciplina școlară.

Tehnologia evaluării în bază de competențe presupune respectarea unei **scheme**, ce asigură corectitudinea ei ca proces:

- competență – standardul care urmează să fie evaluat;
- obiectiv de evaluare – matrice de specificație;
- forma de evaluare – proba și sarcinile;
- barem analitic de apreciere – grila de evaluare;
- mod de scorare – convertirea punctajului în notă.

Evaluarea rezultatelor învățării la *Istoria românilor și universală* are drept scop determinarea nivelului de realizare a competențelor specifice și a sub-competențelor la disciplină; în acest sens, profesorul va proiecta activitatea de evaluare concomitent cu proiectarea demersului de predare-învățare, incluzând următoarele tipuri de evaluări:

- ✓ **evaluarea inițială** (obligatorie pentru fiecare clasă la începutul semestrului I);
- ✓ **evaluarea curentă/formativă**, ce presupune prezentări, postere, portofolii, tabele conceptuale, enunțuri cu caracter istoric etc.;
- ✓ **evaluarea sumativă**, ce presupune finalul fiecărei unități de învățare. Numărul de evaluări sumative obligatorii pentru anul de studii 2017-2018 include patru evaluări pentru ciclul primar și gimnazial și șase evaluări pentru treapta liceală (inclusiv tezele semestriale).

Instrumentele de evaluare aplicate la disciplină, pentru toate ciclurile din învățământul secundar general, vor fi structurate conform prevederilor documentelor curriculare nominalizate în punctul I al RMI.

Cunoașterea, selectarea și aplicarea corectă a **strategiilor de evaluare** constituie o exigență a proiectării instrumentelor de evaluare și a tipului acestora. În principiu, pot exista următoarele strategii de evaluare:

- ✓ **strategia evaluării continue:** după curriculum sau după criteriile de acordarea a notelor; aceasta presupune un set de teste secvențiale, obligatorii după fiecare unitate de învățare și opționale în interiorul acestora. Acest model poate fi aplicat și pentru programa de examen la BAC, în condițiile în care testele secvențiale se aplică pe parcurs și nu numai după parcurgerea integrală a acesteia; diferența dintre evaluarea după curriculum și după programa de examen este legată mai

mult de diferența dintre competențele din curriculum și cele ale programei de examen. Ambele pot fi corelate prin intermediul competențelor de evaluare. Modelul acestei strategii este ilustrat de consemnarea într-un tabel a secvențelor de învățare și a testelor asociate acestora; în cazul criteriilor de notare, acestea înlocuiesc finalitățile programei și de evaluare;

- ✓ **strategia evaluării finale** are toate caracteristicile evaluării din situațiile de examen; în mod frecvent însă, după evaluarea continuă se poate realiza o evaluare finală, prin teste integratoare. În cazul examenelor, testele au caracter integrator, dar au și o anumită selectivitate; evaluarea finală trebuie să aibă în vedere un anumit raport între tipurile de itemi, tematica interioară parcursă (capitolele principale);
- ✓ **strategia evaluării holistice:** aceasta se referă la evaluarea unor secvențe de învățare parcurse după un proces de instruire de tip holistic, vectorizat de o strategie asemănătoare. Dezvoltările teoretice și practica unei asemenea strategii rămân a fi un deziderat de perspectivă.

V. Asigurarea didactică

În scopul realizării procesului educațional la *Istoria românilor și universală* în anul de studii 2017-2018, vor fi utilizate surse didactice indicate în *Sugestiile metodologice privind organizarea procesului educațional la Istorie în anul de studii 2013-2014*.

*Corina LUNGU, consultant superior,
Direcția Învățământ preuniversitar, Ministerul Educației, GDS*